

D. HUSTO NGA PAGDUMALA

Sa pagdumala o pag-amuma, ania ang dapat mga hinumduman:

1. **Pagpakaun-** Sakto sa kadaghanun nga kumpay. Ang mga inayan ug dumalaga kinahanglan makakaun kalima kada adlaw.
2. **Pagpainum ug hinlo nga tubig-** Likayan ang pag painum gikan sa kanal ug hugaw nga tubig.
3. Likayan ang pag sagol sa kulongan sa inayan, buros, nati, ug dumalaga nga kanding.
4. Ubang pagdumala sama sa:
  - Pagpurga- Buhaton kini sa saktung panahun, mag kunsulta sa betenaryo.
  - Pagkuha sa sungay
  - Pagkapon
  - Pagkuha ug mga katu-katu
  - Pagputol sa simang sa kuko
  - Pagpaligo
  - Permamenting pag obserba sa mga kanding

PAGPADAGHAN UG KANDING

-Pagpanguwag	-Duha hangtud Upat ka bulan
-Pagbalik sa uwag	-Biente Uno ka adlaw
-Pagburos	-Lima ka bulan
-Pagdumalaga	-Upat hangtud lima ka bulan
-Ratio sa laki sa bae	-1:25
-Edad sa pagkapon	-Walo hangtud pulo ka bulan;
	-Biente kilos
-Paglutas	-Upat ka bulan

HINGPIT NGA TINGUHA NGA MUKITA UG MUASENSO SA PAGNEGOSYO UG KANDING

Ang pag-amuma ug kanding gikinahanglan ug maayu nga pag tuon. Dapat makahibalo sa bag-ong pamaagi ug mangita ug hustong merkado niini. Gikinahanglan ang ka kugi ug tinguha kauban ang pamilya.

Source of Technology:

Regional Applied Communication Office
Central Luzon Agriculture and Resources Research and Development Consortium

Philippine Council for Agriculture, Aquatic and Natural Resources Research and Development (PCAARRD)
Los Banos 4030, Laguna

@atinorthmin

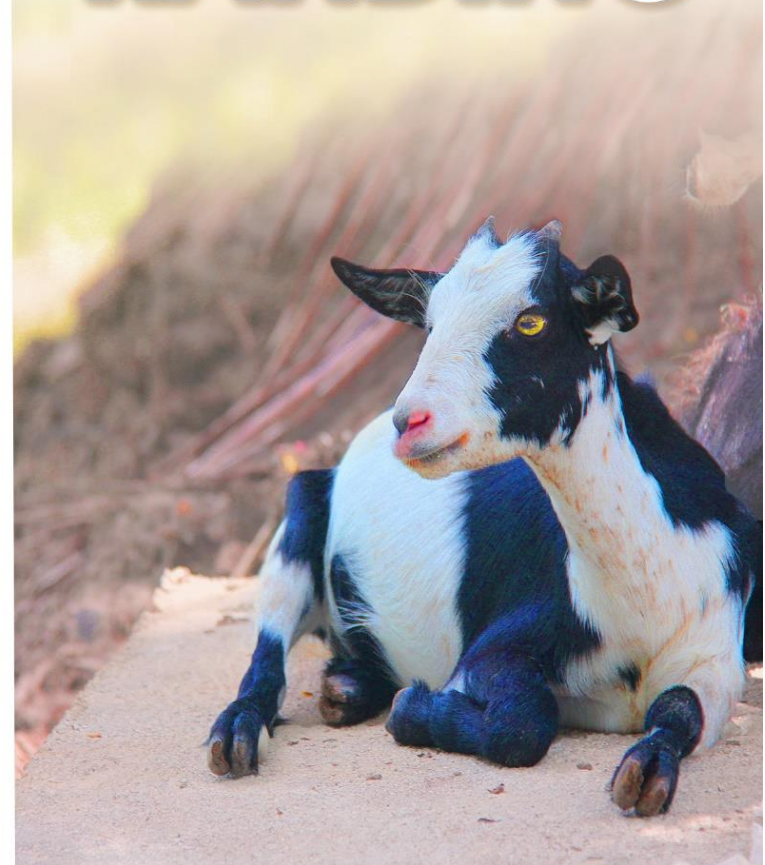
Website: www.ati.da.gov.ph/ati-10

Email: ati.esmo@gmail.com

Reproduced by the

Department of Agriculture
Agricultural Training Institute
Regional Training Center- X
El Salvador City, Misamis Oriental

PAG-ATIMAN SA KANDING

AGRICULTURAL TRAINING INSTITUTE
REGIONAL TRAINING CENTER X
El Salvador City, Misamis Oriental

PASIUNA

Ang kanding usa ka hayop nga maalamon ug makuhaan pa ug maayo nga klase sa gatas ug karne. Bisan ang mga Inahan sa panimalay apil usab ang kabatan-onan pwede usab mu atiman niini kay ang kanding usa ka malumo nga hayop.

Ang malamposon nga pag-atiman sa kanding nag-agad sa hilig sa tao sa pag-atiman sa hayop, pagpili ug maayo nga kaliwat ug maayong pag-atiman.

MGA KAAYOHAN SA PAG ATIMAN SA KANDING

1. Gamay lamang ang puhunan nga gikinahanglan tungod kay dili mahalon ang balay niini.
2. Lig-on ug resistensya batok sa mga sakit.
3. Sagbot lang ug ubang tanom ang pagkaon niini.
4. Dali kini sila modaghan kung maatiman ug maayo ang mga kanding, . Ang siyam ka buwan nga inahang kanding mamahimo nang mag sugod manganak, ug pag abot niini sa ika 14 ka bulan, maka hatag na kini ug duha ka nating kanding. Sa sulod sa tulo ka tuig maka hatag na kini ug unom hangtod sa walo ka anak.
5. Makuhaan usab ug maayo nga klase ug dali ma-tunaw nga gatas ang inahang kanding.
6. Ang mga laki nga kanding nga dili paliwatan mahimo nga ihawon aron kaonon o ibaligya ang karne niini. Mahimo nga ibaligya ang panit niini alang sa dugang kita.
7. Maayu nga abuno sa tanum ang tae sa kanding.
8. Kusog ang “demand” sa karne sa kanding labi na karon nga daghan nay kan-anan nga galuto sa karne nga kanding

LIMA KA GIYA SA PAGNEGOSYO UG KANDING

Sa pagkakarun, ang pag-amuma sa kanding kay usa ka panginabuhian nga mapagkuhaan ug kita dungan sa pagpananum ug humay, mga utanon ug pag-atiman sa ubang klase nga mga hayup. Sa mga gasugod palang o kamulong ga amuma ug kanding, anina ang pipila nga butang nga angay hinumduman:

- Hustong puloy-anan ug pagpangural.
- Hustong klase sa liwat
- Pagpananum ug mga dahunong tanum ug sagbut (Kumpay)
- Hustong pagdumala
- Hingpit nga tinguha nga mukita ug muasenso sa pagnegosyo ug kanding

KLASE-KLASENG LIWAT SA KANDING

1. **Native o Bisaya nga Liwat** – gamay kini ug motimbang lamang sa 20 – 30 kilo ug makahatag kini ug 66 ka kilong gatas sulod sa 187 ka adlaw gikan sa pagsugod sa paghatag niini ug gatas.
2. **Anglo-Nubian** – dako ug lawas kining langyaw nga kaliwat nga kanding nga mo kabat ug 120 kilo. Lingin ug diretso ang tuhod, kolor brown o dili kaha itom o batik-batik. Sa mga liwat gikan sa laing nasod, kini ang mas angay dinhi sa pilipinas. Naga hatag usab kini ug 2 – 3 litrong gatas matag adlaw.
3. **Saanen** – kini usa sa langyaw nga kaliwat nga moangay na usab dinhi sa Pilipinas. Kasagaraan nga kolor niini puti o krema ug wala nay bangas. Ang husto sa gulang nga inahan mo timbang ug 50-60kilo ug ang laki 65-100 kilo. Ang inahan naga hatag ug gatas sa pinaka taas nga panahon ug ang makuha sa mga inahan tag 3 ka litrong gatas matag-adlaw. Ang babae nga liwat niini gi tugyang “Reyna ng Gatasang Kambing”
5. **Boer** – Maayu kini sa produksyon sa karne. Himsog ang panglawas niini ug angay sa init nga klima sa Pilipinas. Naa usab kini kolor brown sa li-og ngadto sa ulo .

A. HUSTONG PULOY-ANAN UG PAGPANGURAL

Ang puloy-anan kay usa sa mga importante nga panginahanglanun nga angay hatagan ug pagtagad sa pag-amuma ug kanding nga diin:

- Maprotektahan sila gikan sa sobra ka init, ulan ug kusog nga hangin.
- Maprotektahan sila labi na sa mga kawatan, sa mga dautang mananap ug sa mga makatakud nga sakit.
- Mapatuman ang hustong pagdumala sama sa:
  - A. Pagpakaon
  - B. Pagpadagahan
  - C. Pagpadako labi na sa mga gagmay nga kanding
  - D. Kalimpyuhon
- Malikayan ang mga pagpangdaut niining mananapa sa atong palibut labi na sa mga tanum sa atong mga silingan.

PULOY-ANAN SA KANDING

- Dili mahal ang mga gamit
- Maayu nga gawasanan sa hangin
- Uga ug dali hinluan
- Dapat taas/naay silong
- Lig-on
- Dapat naay siwang ang salug arun matagak ang hugaw sa kanding
- Maayu nga labayanan sa hugaw ug ihi sa kanding

B. PAG-AMUMA SA NAGKAIYANG LIWAT

Ang liwat sa kanding adunay klase-klase depende sa inyung gusto sama sa:

- Meat type/Karnehunon
- Dairy type/Gatasan
- Dual type/Karnehunon ug Gatasan

MGA KAAYUHAN SA HUSTONG LIWAT SA KANDING

- Husto sa kadako
- Husto sa kabug-aton
- Lig-on batuk sa mga sakit
- Kusog muhatag ug gatas
- Dali lang atimanun
- Dapat dako ang kita

C. PAGTANUM UG SAGBUT NGA PAGKAUN (KUMPAY)

Kinahanglan ang pag-atiman sa kanding naay saktong tigwayanan ug naay klase-klase tanum nga kumpay sama sa:

Sagbot

-Napier grass
-Guinea grass
-Paragrass
-Carabao grass
-Star grass

Ubang Pagkaun

-Dahon sa mais
-Mani
-Dahon sa utanon

Dahunong Sagbot

Madre de Cacao
Madre de Agua
Centrocoma
Stylo
Flemingia
Kakawati
Ipil-ipil
Katuray
Rensonii
Malunggay